

Синтез і спектральні дослідження стирилціанінів на основі 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідину та 5-оксо-1,2,3,5-тетрагідропіроло[2,1-*b*]хіназоліну

А.О. Баланда, К.Д. Волкова, В.Б. Ковальська, В.П. Токар¹, С.М. Ярмолук*

*Інститут молекулярної біології і генетики НАН України
вул. Академіка Заболотного, 150, Київ, 03143, Україна*

*¹Київський національний університет імені Тараса Шевченка
вул. Академіка Глушкова, 6, Київ, 03147, Україна*

Резюме. Уперше синтезовано стирилціанінові барвники на основі 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідину та 5-оксо-1,2,3,5-тетрагідропіроло[2,1-*b*]хіназоліну. Досліджено спектрально-люмінесцентні властивості одержаних барвників у вільному стані, у присутності нуклеїнових кислот і білка. Показано, що стирилціаніни на основі 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідину специфічно зв'язуються з РНК, мають великі значення перерізу двофотонного поглинання в її присутності та можуть бути використані як РНК-специфічні флуоресцентні зонди.

Ключові слова: стирилціанінові барвники, детекція нуклеїнових кислот, двофотонне збудження.

Вступ. Стирилціанінові барвники широко застосовуються в різноманітних біологічних дослідженнях як зонди для неспецифічної флуоресцентної детекції білків та мембранні зонди, а також у флуоресцентній мікроскопії, оскільки мають здатність проникати в клітини [1-3]. Стирилціаніни використовуються для флуоресцентної детекції НК (нуклеїнових кислот) [4-8]. Відомо, що стирилціанінові барвники ефективно двофотонно збуджуються [9-11], а отже, можуть застосовуватися в мультифотонній флуоресцентній мікроскопії.

Раніше нами було синтезовано серію стирилціанінових барвників на основі різних азогетероциклів і вивчено їх спектральні властивості в присутності НК [5-7, 12]. Було показано, що стирилціаніни на основі бензотіазолового ядра можуть бути використані для флуорес-

центної детекції ДНК за одно- та двофотонного збудження (відповідно ОФЗ і ДФЗ).

У цій роботі нами продовжено дослідження взаємодії стирилціанінових барвників з НК. З метою одержання барвників, що специфічно взаємодіють з НК, ми синтезували стирилціаніни на основі 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідину й вивчили їх спектрально-люмінесцентні властивості у вільному стані та в присутності НК і БСА (сироваткового альбуміну бика), а також дослідили ефективність ДФЗ комплексів одержаних барвників із РНК.

Матеріали й методи. Електронні спектри поглинання записувалися на приладі «Specord M-40» (Carl Zeiss, Німеччина). Для реєстрації спектрів флуоресценції використовували флуоресцентний спектрофотометр «Cary Eclipse» (Varian, Австралія). Усі виміри проводили в кварцевій кюветі (10x10 мм) при кімнатній температурі. Реєстрація спектрів флуоресценції за ДФЗ на довжині хвилі 1064 нм проводилась із застосуванням YAG:Nd³⁺ лазера,

* Corresponding author.

Tel./fax: +38044-5222458

E-mail address: sergiy@yarmoluk.org.ua

який генерував імпульси тривалістю 15 нс із частотою 6 Гц. ^1H ЯМР спектри були записані в ДМСО- d_6 на приладі «Varian» (300 MHz) із використанням ТМС як внутрішнього стандарту.

Приготування стокових розчинів. Стокові розчини барвників (2×10^{-3} М) готували розчиненням наважки барвників у ДМФА. Тотальна ДНК з лосося, сумарна дріжджова РНК та БСА були одержані з «Sigma» (США). Стокові розчини НК і БСА готували розчиненням наважки біополімеру в 0,05 М Tris-HCl буфері (рН 8,0). Концентрація НК і БСА в розчині становила 6×10^{-3} М п.о. (пар основ) для ДНК, $1,2 \times 10^{-2}$ М о. для РНК і 0,2 мг/мл для БСА.

Приготування робочих розчинів. Робочі розчини барвників готували, розводячи стокові розчини барвників у буфері чи метанолі, робочі розчини комплексів барвник-ДНК (-РНК) — додаючи аліквоти стокових розчинів барвників і НК до буфера. Робочі розчини барвника в присутності БСА готували, змішуючи стокові розчини барвника й білка. Концентрації барвника, ДНК, РНК і БСА в робочих розчинах становили відповідно 5×10^{-6} М, 6×10^{-5} М п.о., $1,2 \times 10^{-4}$ М о. та 0,2 мг/мл. За ДФЗ концентрація стирилціанінових барвників і РНК у розчинах становила відповідно $1,5 \times 10^{-5}$ М та $3,6 \times 10^{-4}$ М о. Концентрація **Rhodamine 6G**, який використовувався для порівняння, становила 5×10^{-6} М.

Стирилціаніни було синтезовано за методами, наведеними нижче.

Методика 1. Одержання 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідинових гетероциклів. У розчин 0,04 моль **1.1** та 0,044 моль 2-піролідінону в 30 мл абсолютного дихлоретану при охолодженні додавали 4 мл POCl_3 . Реакційну суміш кип'ятили 30 хв. Після охолодження додавали розчин 5 г ацетату натрію в 30 мл води та кип'ятили 20 хв. Органічний шар відділяли, водний екстрагували дихлоретаном. Об'єднані екстракти промивали водою, дихлоретан випаровували під зниженим тиском, а утворений осад перекристалізували зі спирту. Вихід 70-80 %.

Методика 2. Одержання четвертинних солей. Суміш 0,001 моль 1,2,3,5-тетрагідропіроло[2,1-*b*]хіназолін-5-ону чи заміщеного 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідину (**1.2**) і 0,0016 моль алкілйодиду в 3 мл діоксану кип'ятили 8 год. Після охолод-

ження осад фільтрували та промивали діетиловим етером. Продукт використовували без додаткового очищення. Вихід 85-90 %.

Методика 3. Одержання стирилціанінових барвників. Суміш 0,001 моль четвертинної солі, 0,0011 моль *n*-диметиламінобензальдегіду та 5 крапель піперидину в 4 мл *n*-бутанолу кип'ятили протягом години. Осад, що утворився, фільтрували, промивали діетиловим етером та перекристалізували з метанолу.

Результати й обговорення. Синтез стирилціанінів. Загальний метод синтезу барвників **Stp-1—Stp-5** (рис. 1) наведено на схемі 1. Похідні 2-аміно-3-карбетокситіофенів одержували за реакцією Гевальда [13] з етилціаноацетату, сірки й відповідного кетону (2-бутанон, циклогексанон та 4-*трет*-бутилциклогексанон). 4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідин-4-они синтезували при взаємодії (**1.1**) та 2-піролідінону (методика 1). Нагриваючи одержаний гетероцикл із надлишком йодистого метилу (у випадку **Stp-5** йодистого етилу) в діоксані, одержували четвертинні солі (методика 2). Для отримання барвників **Stp-1—Stp-5** суміш відповідної четвертинної солі та *n*-диметиламінобензальдегіду кип'ятили в *n*-бутанолі в присутності піперидину як каталізатора (методика 3). При спробі провести синтез в етанолі, який зазвичай застосовують при одержанні стирилціанінів, конденсація практично не проходила навіть при довготривалому кип'ятінні, а коли використовували *n*-бутанол, що кипить більш високо, реакція проходила менше ніж за годину.

Барвник **Sbp** було одержано з етилантранілату та 2-піролідінону за аналогічною схемою, **Stp-6** — конденсацією 2,3-диметил-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідин-4-ону і *n*-диметиламінобензальдегіду згідно з [14].

Структури синтезованих барвників перевірялися за допомогою ^1H ПМР спектроскопії та мас-спектрометрії (дані не наводяться).

Спектральні властивості барвників в індивідуальному стані. Спектральні характеристики синтезованих стирилціанінів подано в табл. 1. Максимуми спектрів поглинання в буфері барвників **Stp-1—Stp-4** і **Sbp** знаходяться в інтервалі 472-487 нм. Для барвника **Stp-5**, окрім основного максимуму на 412 нм, спостерігаються довго- та короткохвильові плечі

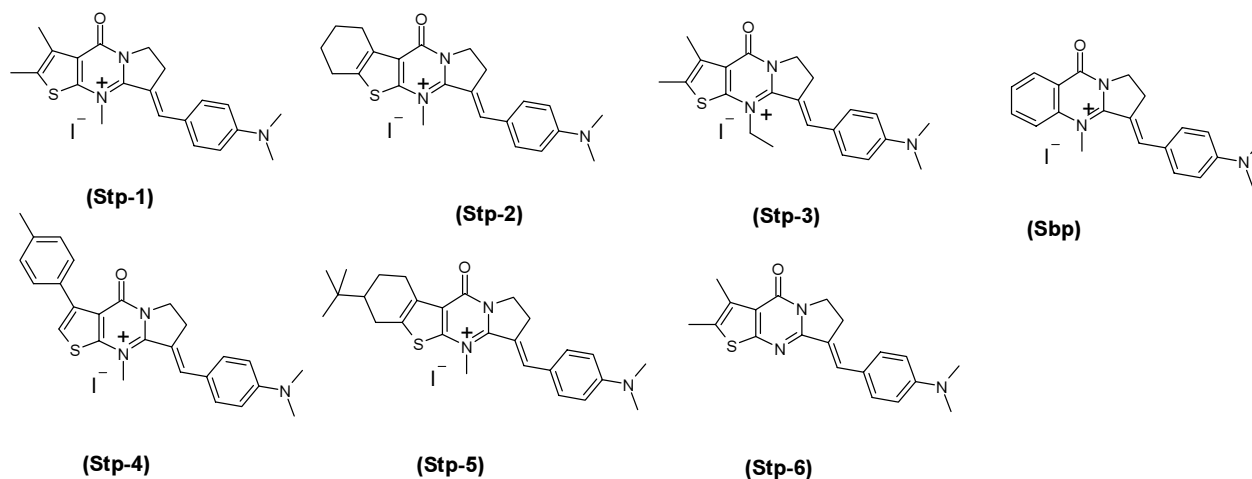

Рис. 1. Структури синтезованих барвників **Stp-1**–**Stp-6** і **Sbp**.

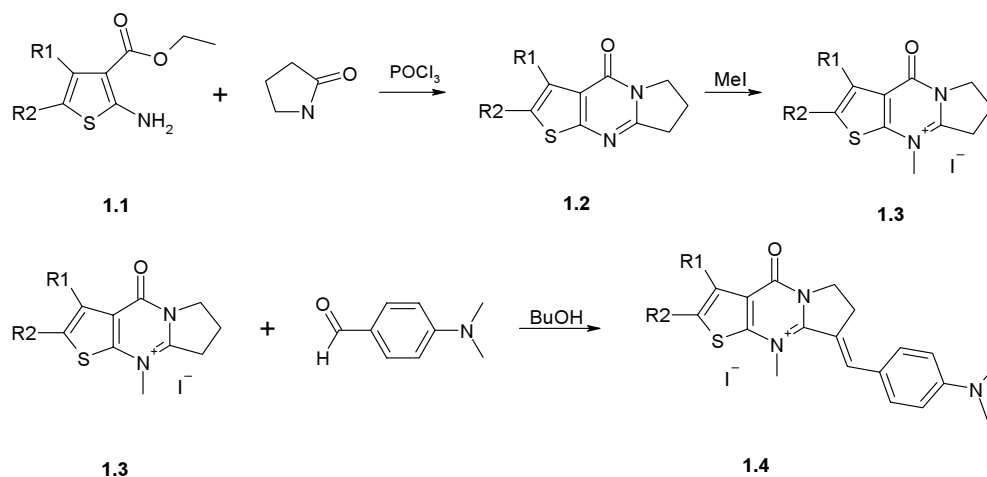
на 449 і 394 нм відповідно. Це можна пояснити утворенням агрегатних структур різних типів або з різною кількістю молекул. Крива поглинання ціаніну **Stp-6** має максимум на 397 нм з плечем на 453 нм.

Максимуми збудження флуоресценції досліджуваних барвників зсунуті в довгохвильову ділянку спектра відносно максимумів спектрів поглинання до 20 нм. Для більшості стирилціанінів максимуми спектрів флуоресценції в буфері знаходяться між 575 та 584 нм (для **Stp-6** крива флуоресценції має максимум на 557 нм з плечем на 599 нм). Барвники мають низькі значення інтенсивності флуоресценції (1,5–2,9 у.о.). Винятком є незаряджений стирил **Stp-6**, для якого інтенсивності флуоресценції в буфері становлять 16,2 у.о.

Спектрально-люмінесцентні властивості барвників у присутності НК і БСА. Характеристики поглинання, збудження флуоресценції та емісії досліджуваних барвників у присутності НК наведено в табл. 1. Максимуми поглинання барвників (за винятком **Stp-6**) у присутності НК зсунуті в довгохвильову область спектра до 8 нм відносно відповідних максимумів вільних барвників і знаходяться між 477 та 491 нм. Для більшості стирилціанінів форми кривих поглинання при додаванні НК практично не змінюються. Виняток становить барвник **Stp-6**, для якого максимум поглинання у присутності ДНК має короткохвильовий зсув 5 нм. Крім того, в спектрі поглинання цього стирилу в комплексі з ДНК відсутнє плече, яке спостерігається в довгохвильовій області спектра

Схема 1

Синтез стирилціанінів на основі 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-а]тієно[2,3-d]піримідинію

Спектрально-люмінесцентні характеристики стирилціанінових барвників **Stp-1—Stp-6** і **Sbp**

Барвник	У буфері				У присутності ДНК					У присутності РНК					У присутності БСА				
	$\lambda_{\text{полл}}^*$ нм	$\lambda_{\text{збф}}^*$ нм	$\lambda_{\text{фл}}^*$ нм	I_0^* у.о.	$\lambda_{\text{полл}}^*$ нм	$\lambda_{\text{збф}}^*$ нм	$\lambda_{\text{фл}}^*$ нм	$I^{\text{ДНК}}$, у.о.	$I^{\text{ДНК}}/I_0$	$\lambda_{\text{полл}}^*$ нм	$\lambda_{\text{збф}}^*$ нм	$\lambda_{\text{фл}}^*$ нм	$I^{\text{РНК}}$, у.о.	$I^{\text{РНК}}/I_0$	$\lambda_{\text{полл}}^*$ нм	$\lambda_{\text{збф}}^*$ нм	$\lambda_{\text{фл}}^*$ нм	$I^{\text{БСА}}$, у.о.	$I^{\text{БСА}}/I_0$
Stp-1	472	487	575	2,2	480	525	585	44,4	20	477	544	587	235	99	472	505	572	5,3	2,4
Stp-2	474	493	578	2,9	481	528	587	52,4	18	480	542	588	234	80,7	473	517	571	11	3,8
Stp-3	474	492	576	2,4	480	526	583	31,5	13,1	481	545	589	250	104	474	508	573	5,6	2,3
Stp-4	483	503	583	2,3	488	534	591	61	26,5	488	547	593	142	61,7	485	518	572	12	5,2
Stp-5	394* 412 449*	490	576	1,5	397 452* 517*	531	585	37	24,7	396 415 449*	544	588	170	133	555	511	570	13,8	9,2
Stp-6	397 453*	389	557 599*	16,2 12,4*	392	393	554	17,4	1,07	394 449*	428	519	21,3	1,31	402	400	480	1168	72
Sbp	487	496	584	2,0	491	531	591	40,1	20	488	548	596	46,1	23	487	502	580	2,9	1,5

Примітка. * — виявляється у вигляді плеча.

для вільного барвника в буфері та у присутності РНК. Для барвника **Stp-5** у присутності ДНК спостерігається перерозподіл інтенсивностей смуг поглинання: збільшується інтенсивність короткохвильової смуги (на 397 нм) та зменшується інтенсивність довгохвильової (на 452 нм), у якій з'являється плече на 517 нм.

Для досліджуваних барвників у комплексах з НК максимуми збудження флуоресценції мають сильний батохромний зсув відносно максимумів поглинання (до 47 нм у присутності ДНК і 67 нм у присутності РНК). Максимуми флуоресценції барвників **Stp-1—Stp-5** та **Sbp** у присутності ДНК/РНК знаходяться між 583 та 596 нм (рис. 2). Підвищення інтенсивності флуоресценції стирилціанінів у присутності РНК значно більше, ніж у присутності ДНК. Так, значення $I^{\text{ДНК}}/I_0$ значно менші (13,1-26,5), ніж значення $I^{\text{РНК}}/I_0$ (61,7-133). Винятком є барвник **Sbp** на основі хіназолінового гетероциклу, для якого підвищення інтенсивності флуоресценції у присутності ДНК та РНК майже однакове і складає 20 та 23 рази відповідно. Отже, стирилціаніни на основі тієно[2,3-*d*]піримідин-4-онів, на відміну від стирилціанінів на основі хіназолінового гетероциклу, проявляють РНК-специфічність.

Слід зазначити, що барвники з аліфатичними замісниками у 2 та 3 положеннях 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідро піроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]пі-

римідину проявляють більшу РНК-специфічність і мають більші значення підвищення інтенсивності флуоресценції в комплексах із РНК, ніж барвник **Stp-4** з ароматичним замісником у 3 положенні.

Максимуми спектрів флуоресценції для стирилу **Stp-6** у присутності ДНК та РНК знаходяться на 554 і 519 нм відповідно. Підвищення інтенсивності флуоресценції **Stp-6** у присутності НК майже не відбувається.

Максимуми спектрів поглинання більшості барвників у присутності БСА розташовані в тому ж спектральному регіоні, що й відповідні максимуми поглинання барвників у вільному стані, а саме між 472 та 487 нм. Для **Stp-6** мак-

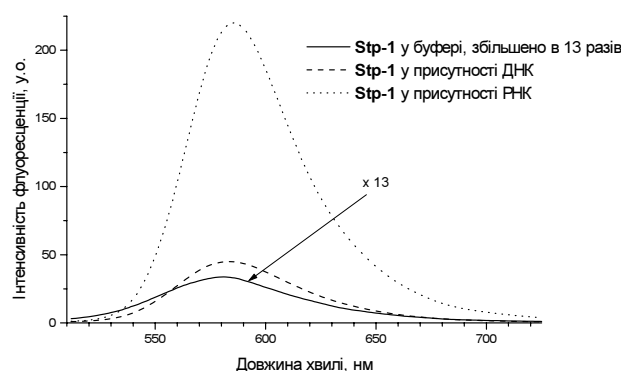

Рис. 2. Профілі спектрів флуоресценції барвника **Stp-1** у вільному стані та у присутності нуклеїнових кислот. Низькоінтенсивну смугу флуоресценції вільного барвника збільшено в 13 разів.

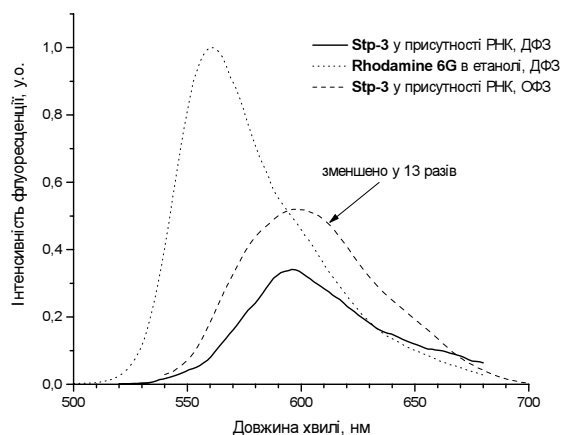

Рис. 3. Спектри флуоресценції барвника **Stp-3** у присутності РНК за ОФЗ та ДФЗ і **Rhodamine 6G** за ДФЗ.

симум поглинання в комплексі з БСА знаходиться на 402 нм.

Для стирилціанінів **Stp-1—Stp-5** і **Sbp** максимумами збудження флуоресценції у присутності БСА зсунуті в довгохвильову ділянку спектра до 44 нм відносно відповідних максимумів поглинання. Максимуми флуоресценції цих барвників у присутності БСА знаходяться між 570 та 580 нм. Для **Stp-6** максимум флуоресценції в комплексі з БСА зсунутий у короткохвильову ділянку спектра на 77 нм, тоді як у випадку ДНК і РНК цей зсув складає 3 та 38 нм відповідно.

Підвищення інтенсивності флуоресценції досліджуваних барвників у присутності БСА досить низьке і складає 1,5–9,2 рази (за винятком **Stp-6**). Емісія флуоресценції цих барвників у присутності БСА знаходиться в межах 2,9–13,8 у.о. Незаряджений стирил **Stp-6** демонструє високу інтенсивність флуоресценції (1168 у.о.) і значне її підвищення в присутності БСА.

Вивчення двофотонного поглинання барвників у присутності РНК. Ми дослідили ефективність ДФЗ комплексів зазначених барвників із РНК за використання YAG:Nd³⁺ лазера з максимумом випромінювання на 1064 нм. Для барвників **Stp-1, Stp-2, Stp-3** і **Stp-5** у присутності РНК спостерігалась інтенсивна флуоресценція за двофотонного поглинання (рис. 3). Інтенсивність флуоресценції комплексів барвник-РНК була того ж порядку, що й інтенсивність флуоресценції розчину **Rhodamine 6G** в етанолі за ДФЗ. Положення макси-

мумів флуоресценції за ДФЗ для стирилціанінів **Stp-2, Stp-3** та **Stp-5** у присутності РНК були близькими до максимумів флуоресценції за ОФЗ на 532 нм. Для барвника **Stp-1** спостерігався 19-нм батохромний зсув спектра флуоресценції за ДФЗ у порівнянні зі спектром флуоресценції за ОФЗ. Форми смуг флуоресценції досліджуваних стирилціанінів у присутності РНК за ДФЗ були схожі на відповідні смуги флуоресценції за ОФЗ.

Отже, досліджені стирилціаніни можуть бути використані як зонди для детекції РНК за двофотонного поглинання.

Висновки. Уперше синтезовано серію стирилціанінів на основі 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідину та 5-оксо-1,2,3,5-тетрагідропіроло[2,1-*b*]хіназоліну й досліджено їх спектральні властивості у вільному стані та в присутності НК і БСА.

Установлено, що інтенсивність флуоресценції стирилціанінів на основі 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідину в присутності РНК у 8 разів більша, ніж інтенсивність флуоресценції цих барвників у присутності ДНК. Стирилціаніни **Stp-1, Stp-2** та **Stp-3** мають значну емісію у присутності РНК і можуть використовуватися як флуоресцентні зонди для специфічної детекції РНК.

Стирилціанін на основі 5-оксо-1,2,3,5-тетрагідропіроло[2,1-*b*]хіназоліну, на відміну від стирилціанінів на основі 4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідину, має однакову інтенсивність флуоресценції у присутності ДНК та РНК.

Барвник **Stp-6** у присутності БСА має високу емісію флуоресценції (1168 у.о.) та 72-кратне її збільшення, тоді як у присутності НК спостерігаються незначні зміни інтенсивності флуоресценції.

Одержано спектри флуоресценції барвників **Stp-1, Stp-2, Stp-3** та **Stp-5** у присутності РНК за двофотонного поглинання на 1064 нм з використанням YAG:Nd³⁺ 20 нс лазера. Синтезовані стирилціаніни можуть використовуватися як флуоресцентні зонди для детекції РНК за ДФЗ.

¹H ПМР спектри

синтезованих стирилціанінів*

8-[1-(4-диметиламінофеніл)метилідене]-2,3,9-триметил-4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-*a*]тієно[2,3-*d*]піримідин-9-ий йодид

(Stp-1). Вихід: 74 %; $T_{\text{пл}}$ 218-220 °C з розкл.; ^1H ПМР (ДМСО- d_6): 2,43 (3H, c), 2,48 (3H, c), 3,06 (6H, c), 3,32 (2H+H₂O, м), 4,17-4,27 (5H, м), 6,85 (2H, д, J=8,3), 7,61 (2H, д, J=8,3), 7,87 (1H, c).

1-[1-(4-диметиламінофеніл)метилідене]-11-метил-5-оксо-1,2,3,5,6,7,8,9-октагідробензо[4,5]тієно[2,3-d]піроло[1,2-a]піримідин-11-ий йодид (**Stp-2**). Вихід: 68 %; $T_{\text{пл}}$ 242-244 °C; ^1H ПМР (ДМСО- d_6): 1,83 (4H, м), 2,89 (4H, м), 3,07 (6H, c), 4,15-4,34 (5H, м), 6,85 (2H, д, J=8,1), 7,62 (2H, д, J=8,1), 7,89 (1H, c).

8-[1-(4-диметиламінофеніл)метилідене]-9-етил-2,3-диметил-4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-a]тієно[2,3-d]піримідин-9-ий йодид (**Stp-3**). Вихід: 71 %; $T_{\text{пл}}$ 210-213 °C з розкл.; ^1H ПМР (ДМСО- d_6): 1,67 (3H, т, J=8,0), 2,43 (3H, c), 2,48 (3H, c), 3,07 (6H, c), 3,27-3,42 (2H+H₂O, м), 4,19 (2H, т, J=7,3), 4,61 (2H, д, J=7,2), 6,86 (2H, д, J=8,8), 7,57-7,63 (3H, м).

8-[1-(4-диметиламінофеніл)метилідене]-9-метил-3-(4-метилфеніл)-4-оксо-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-a]тієно[2,3-d]піримідин-9-ий йодид (**Stp-4**). Вихід: 78 %; $T_{\text{пл}}$ 235-236 °C; ^1H ПМР (ДМСО- d_6): 2,36 (3H, c), 3,08 (6H, c), 3,34 (2H+H₂O, м), 4,20 (2H, т, J=6,8), 4,31 (3H, c), 6,87 (2H, д, J=8,3), 7,25 (2H, д, J=7,8), 7,41 (2H, д, J=7,8), 7,63 (2H, д, J=8,8), 7,73 (1H, c), 7,93 (1H, c).

8-(трет-бутил)-1-[1-(4-диметиламіно-

феніл)метилідене]-11-метил-5-оксо-1,2,3,5,6,7,8,9-октагідробензо[4,5]тієно[2,3-d]піроло[1,2-a]піримідин-11-ий йодид (**Stp-5**). Вихід: 80 %; $T_{\text{пл}}$ 165 °C з розкл.; ^1H ПМР (ДМСО- d_6): 0,94 (9H, c), 1,29 (1H, c), 1,53 (1H, c), 2,06 (1H, д, J=12,7), 2,54-2,71 (2H, м), 2,95 (1H, уш д, J=16,1), 3,19 (1H, уш д, J=17,0), 3,32 (2H, м), 4,20 (2H, д, J=8,3), 4,23 (3H, c), 6,86 (2H, д, J=8,3), 7,6 (2H, д, J=8,0), 7,87 (1H, c).

8-[1-(4-диметиламінофеніл)метилідене]-2,3-диметил-4,6,7,8-тетрагідропіроло[1,2-a]тієно[2,3-d]піримідин-4-он (**Stp-6**). Вихід: 69 %; $T_{\text{пл}}$ 288-289 °C; ^1H ПМР (ДМСО- d_6): 3,32 (3H, c), 2,37 (3H, c), 2,96 (6H, c), 3,12-3,22 (2H+H₂O, м), 4,07 (2H, т, J=7,2), 6,74 (2H, д, J=8,7), 7,43 (2H, д, J=8,7), 7,45 (1H, c).

1-[1-(4-диметиламінофеніл)метилідене]-10-метил-5-оксо-1,2,3,5-тетрагідропіроло[2,1-b]хінолін-10-ий йодид (**Sbp**). Вихід: 83 %; $T_{\text{пл}}$ 238-240 °C; ^1H ПМР (ДМСО- d_6): 3,07 (6H, c), 3,31 (2H, т, J=6,5), 4,21-4,29 (5H, м), 6,87, д, J=9,3), 7,63 (2H, д, J=8,8), 7,77 (1H, т, J=7,3), 7,98 (1H, c), 8,10 (2H, м), 8,28 (1H, д, J=8,0).

*наведені положення (м.ч.), інтенсивність сигналу, його форма (с — синглет, д — дублет, уш д — уширений дублет, т — триплет, м — мультиплет), константа спін-спінової взаємодії (Гц).

Надійшла до редакції 07.06.2006 р.

Synthesis and spectral studies of styrylcyanines based on 4-oxo-4,6,7,8-tetrahydropyrrolo[1,2-a]thieno[2,3-d]pyrimidinium and 5-oxo-1,2,3,5-tetrahydropyrrolo[2,1-b]quinazolinium

A.O. Balanda, K.D. Volkova, V.B. Kovalska, V.P. Tokar¹, S.M. Yarmoluk

Institute of Molecular Biology and Genetics, NAS of Ukraine
150 Zabolotny Str., Kyiv, 03143, Ukraine

¹Taras Shevchenko National University
6 Acad. Glushkova Ave., Kyiv, 03147, Ukraine

Summary. A series of novel styrylcyanine dyes based on 4-oxo-4,6,7,8-tetrahydropyrrolo[1,2-a]thieno[2,3-d]pyrimidinium and 5-oxo-1,2,3,5-tetrahydropyrrolo[2,1-b]quinazolinium were synthesised. Spectral-luminescent properties of obtained dyes in unbound state and in presence of nucleic acids and BSA (bovine serum albumin) were evaluated. *p*-Dimethylaminostyryls based on 4-oxo-4,6,7,8-tetrahydropyrrolo[1,2-a]thieno[2,3-d]pyrimidinium appeared to selectively interact with RNA and thus could be used as RNA-specific fluorescent probes. Besides, for these dyes large values of two-photon absorption cross-sections were observed in RNA presence.

Keywords: styrylcyanine dyes, nucleic acids detection, two-photon excitation.

Перелік літератури

1. *Haugland R.P.* Handbook of Fluorescent Probes and Research Products, 9th ed. Eugene: Molecular Probes Inc., 2002.
2. *Turro N., Gratzel M., Braun A.A.* Photophysical and photochemical processes in micellar systems // *Chem. Int. Ed. Engl.* — 1980. — Vol. 19, No 9. — P. 675-696.
3. UK Patent Application, 2074340 A, 1981.
4. *Kumar C., Turner R., Ascuncion E.* Groove binding of a styryl cyanine dye to the DNA double helix: the salt effect // *Journal of Photochemistry and Photobiology A: Chem.* — 1993. — Vol. 74, No 1-2. — P. 231-238.
5. *Kovalska V.B., Kryvorotenko D.V., Balanda A.O., Losytskyi M.Yu., Tokar V.P., Yarmoluk S.M.* Fluorescent homodimer styryl cyanines: synthesis and spectral-luminescent studies in nucleic acids and protein complex // *Dyes and Pigments.* — 2005. — Vol. 67. — P. 47-54.
6. *Kovalska V.B., Kocheshev I.O., Kryvorotenko D.V., Balanda A.O., Yarmoluk S.M.* Studies on the spectral-luminescent properties of the novel homodimer styryl dyes in complexes with DNA // *Journal of Fluorescence.* — 2005. — Vol. 15. — P. 215-219.
7. *Баланда А.О., Волкова К.Д., Ковальська В.Б., Лосицький М.Ю., Лукашов С.С., Ярмолук С.М.* Нові стирилціаніни та їх димери як флуоресцентні барвники для детекції нуклеїнових кислот: синтез та спектрально-люмінесцентні властивості // *Ukr. Bioorgan. Acta.* — 2006. — Т. 4, № 1. — С. 17-29.
8. *Lee J.W., Jung M., Rosania G., Chang Y.T.* Development of novel cell-permeable DNA sensitive dyes using combinatorial synthesis and cell-based screening // *Chemical Communication.* — 2003. — P. 1852-1853.
9. *Wang H.Z., Lei H., Wei Z.C., Zhao F.L., Zheng X.G., Xu N.S., Wang X.M., Ren Y., Tian Y.P., Fang Q., Jiang M.H.* Spectral properties and effective upconverted lasing of new organic molecules // *Chemical Physics Letters.* — 2000. — Vol. 324. — P. 349-353.
10. *Wu L.Z., Tang X.J., Jiang M.H., Tung C.H.* Two-photon induced fluorescence of novel dyes // *Chemical Physics Letters.* — 1999. — Vol. 315. — P. 379-382.
11. *Stiel H., Teuchner K., Paul A., Fveyer W., Leupold D.* Two-photon excitation of alkyl-substituted magnesium phthalocyanine: radical formation via higher excited states // *Journal of Photochemistry and Photobiology. A: Chem.* — 1994. — Vol. 80, No 1-3. — P. 289-298.
12. *Kovalska V.B., Losytskyi M.Yu., Kryvorotenko D.V., Balanda A.O., Tokar V.P., Yarmoluk S.M.* Synthesis of novel fluorescent styryl dyes based on the imidazol[1,2-*a*]pyridinium chromophore and their spectral-fluorescent properties in the presence of nucleic acids and proteins // *Dyes and Pigments.* — 2006. — Vol. 68. — P. 39-45.
13. *Gewald K., Schinke E., Bottcher H.* 2-Amino-thiophene aus methylenaktiven. Nitrilen, Carbonylverbindungen und Schwefel // *Chemische Berichte.* — 1966. — Vol. 99. — P. 94-100.
14. *Шахидоятов Х.М., Саргазаков К.Д., Молчанов Л.В., Таишходжаев Б., Арипов Х.Н.* Хиназолон-4 и их биологическая активность // *Химия природ. соедин.* — 1991. — С. 862-864.